

- ддень соціальної комунікації [електронний ресурс]. – Режим доступу до <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/35911/72-Gavyra.pdf?sequence=1>
3. Грінченко Г. Усна історія примусу до праці: метод, конспекти, тексти / Г.Грінченко. – Х.: «НТМТ», 2012. – 304 с.
 4. Леонтович О.А. Методы коммуникативных исследований / О.А.Леонтович. – М.: ГНО-ЗИС, 2011. – С. 92.
 5. Профатилова Л.Г. Возможности использования нарративного анализа в современном политическом дискурсе / Л.Г. Профатилова // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Випуск 15 [електронний ресурс] / Режим доступу до <http://www.sociology.kharkov.ua/socio/docs/chtenia/2009.pdf>
 6. Пузанова Ж.В., Троцук І.В. Нарративный анализ: понятие или метафора? [електронний ресурс]. – Режим доступу до <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/03/29/1272433508/Puzanova.pdf>
 7. Репьевская М.В. Нарративный анализ как метод исследования языкового сознания / М.В.Репьевская // Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: Лингвистика. – 2013. – Том.10. – Выпуск 2. – С.111-112.
 8. Reissman С.К. Narrative Analysis / С.К. Reissman // The Sage Encyclopedia of Social Science Research Methods / Eds. W.S. Levis-Beck, A. Bryman and T.F. Liao. – Thousand Oaks, Calif.: Sage, 2004.

Одайник С. Ф., Тригуб Т. І.*

МОНІТОРИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ ВНУТРІШНЬОГІМНАЗІЙНОГО КОНТРОЛЮ

У статті розкривається доцільність використання моніторингової системи оцінювання якості освіти як засобу внутрішньогімназійного контролю; теоретично обґрунтовується потреба здійснення моніторингу в гімназії з метою підвищення результативності діяльності навчального закладу.

Сучасні соціально-економічні та політичні зміни стали передумовою реформування національної системи освіти. Особливого значення набуває проблема якості сучасної освіти та управління процесом її відстеження. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є розвиток моніторингу, система інструментарію якого здатна оцінити ефективність освітнього процесу та передбачити подальші кроки до її підвищення. Адаже отримати достовірну інформацію про результативність освітніх технологій, кількісні та якісні зміни в інтелектуальній та духовній сфері учнів можна лише на науковій основі. Тому оволодіння моніторинговими технологіями стає потребою і вимогою компетентного керівництва загальноосвітнім навчальним закладом.

Орієнтація гімназії на досягнення якісно нових освітніх результатів призводить до необхідності перейти від традиційного способу внутрішньогімназійного контролю до управління якістю освіти. Основою такого інноваційного процесу є моніторинг якості освіти, спрямований на отримання оперативної та

* © Одайник С. Ф., Тригуб Т. І.

достовірної інформації про якість освітніх результатів та умов досягнення освітніх результатів. Поняття «моніторинг» більш містке, ніж поняття «контроль», оскільки моніторинг органічно пов'язаний з усіма функціями управління. Він не тільки створює наукову базу для прийняття управлінського рішення, а й допомагає здійснювати поточне регулювання та прогнозування подальшого розвитку об'єкта [6]. Таке управління якістю освіти у навчальному закладі спрямовано на досягнення не будь-яких, не випадкових, не просто кращих, а визначених, прогнозованих результатів [4].

Сьогодні в Україні та світі розробкою теорії моніторингу якості освіти та відповідними технологіями займаються багато вчених та практиків. Зокрема, це дослідники Д. Уїлмс, С. Шишов, В. Кальней, М. Поташник, О. Севрук, О. Юніна, О. Орлов, С. Подмазін, Г. Єльнікова, Т. Лукіна, Т. Волобуєва, О. Касьянова та інші. У їхніх працях визначено концептуальні засади моніторингової діяльності, розроблено технології моніторингу управлінської діяльності, психологічного та педагогічного моніторингу, професіографічного моніторингу, моніторингу реалізації результативності навчально-виховного процесу, соціологічного моніторингу тощо.

Натомість у сучасній українській педагогічній науці недостатньо розроблені наукові підходи до використання моніторингу якості шкільної освіти як засобу контролю у навчальному закладі. Також додаткового аналізу вимагає вивчення організації підготовки та застосування моніторингу, визначення функцій моніторингу, інформаційне забезпечення розробки та реалізації моніторингу, розробка критеріїв якості шкільної освіти.

Метою статті є висвітлення доцільності використання моніторингової системи оцінювання якості освіти як засобу внутрішнього контрольного і теоретичного обґрунтування потреби здійснення моніторингу в гімназії з метою підвищення результативності діяльності навчального закладу.

Освіта в Україні – основа розвитку особистості, суспільства, нації, держави, запорука майбутнього України. Поліпшення якості освіти та рівний доступ до неї є одним з головних завдань сучасної державної політики в галузі освіти, національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, умовою реалізації права громадян на освіту [5]. Одним із пріоритетних напрямів сучасної державної освітньої політики в Україні є забезпечення рівного доступу до якісної освіти. Якість освіти – це багатовимірне поняття, яке віддзеркалює суспільне життя – соціальні, економічні, політичні, педагогічні, демографічні та інші сторони життя людини.

Якість освіти в навчальному закладі забезпечується постійним контролем з метою своєчасного усунення недоліків та підвищення ефективності функціонування всіх складових системи. Такий контроль отримав назву моніторингу. Моніторинг якості освіти – це система збирання, оброблення, зберігання й поши-

рення інформації про освітню систему або окремі її частини, що орієнтована на інформаційне забезпечення управління, дає змогу робити висновок про стан об'єкта в певний час і може забезпечувати прогноз його розвитку [2]. За технологічним аспектом моніторинг схожий із соціологічним дослідженням, проте має більш широкий спектр завдань і засобів, серед яких найпоширенішим є тестування [2].

Моніторинг інформаційною основою для прийняття рішень у рамках внутрішньогімназійного контролю. При цьому моніторинг припускає не одиничний збір інформації, а постійний, за тими самими показниками з метою виявлення динаміки змін. Отже, усі рейтинги й показники якості освіти треба сприймати аналітично, давати інтерпретацію, зважаючи на їхню природу, і не робити упереджених висновків [3]. Не виключено, що окремі результати можуть бути оприлюднені, наприклад, з рекламною метою для покращення іміджу школи під час підготовки документів для атестації навчального закладу, для підвищення суспільного визначення школи тощо[1]

За О.Ляшенком, визначені такі види критеріїв моніторингових досліджень:

- результативність – як правило, має кількісні вимірники (рівень навчальних досягнень, спортивні досягнення);
- ефективність – за його допомогою оцінюють умови досягнутого рівня (економічний або соціальний ефект, збереження здоров'я, правопорушення);
- доцільність – завдяки йому дають дихотомічну оцінку досягнення мети (досягнуто / не досягнуто, є / немає тощо);
- розвиток, який на підставі аналізу об'єктивних даних відображає тенденції змін (динаміка зростання показників, прогрес – застій – регрес);
- ресурсне забезпечення – фінансові потоки, підготовка та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, рівень комп'ютеризації навчального закладу;
- потенційні можливості – дані про кадровий склад, творчий потенціал колективу, готовність до впровадження розробки [2].

Проаналізувавши види критеріїв, можна погодитися з тим, що питання якості освіти набуває управлінського сенсу і стає проблемою організації управління освітою.

Об'єктами оцінювання можуть бути: зміст освіти, відображений у навчальних планах педагогів гімназії і освітніх програмах, підручниках та інших засобах навчання; рівень засвоєння знань; демографічні показники доступу до освіти; дані кадрового й ресурсного забезпечення системи освіти; економічні показники освіти тощо. Джерелами інформації, у такому випадку, є статистичні дані й матеріали спеціальних кваліметричних досліджень, результати зовнішнього контролю діяльності навчального закладу і вивчення рівня навчальних досягнень учнів, рейтинги виступів учнів на олімпіадах і конкурсах,

матеріали державної атестації гімназії.

Формування системи моніторингу розвитку освіти у навчальному закладі передбачає відстеження діяльності таких суб'єктів: адміністрації гімназії, педагогічного та учнівського колективів; батьківської спільноти. Суть цього процесу полягає в тому, що відстежувати та прогнозувати розвиток освіти навчального закладу потрібно саме через діяльність цих суб'єктів, тобто потрібно відстежувати рух, вдосконалення, розвиток їхньої діяльності, яка і є об'єктом моніторингового дослідження.

У гімназії доцільно запроваджувати такі види моніторингу:

- Інформаційний моніторинг припускає нагородження та поширення інформації і не передбачає спеціально організованого обстеження на етапі збору інформації. Цей вид моніторингу найчастіше використовується для збору інформації, розміщеної на різних носіях, тому на перший план виходить функція спостереження. Прикладами такого моніторингу є підбір законодавчих актів, положень і наказів, збір інформації з різних джерел з визначеної теми, що дозволяють скорегувати програму розвитку гімназії, знайти партнерів по освітній діяльності тощо.

- Базовий моніторинг, що виявляє проблеми та небезпеки до того, як вони будуть усвідомлені у сфері управління. За своєю суттю базовий моніторинг є моніторингом стану системи, дозволяє зібрати про неї інформацію (скласти банк даних) для проведення наступних досліджень, у тому числі й моніторингу іншого виду. Ілюстрацією цього виду є моніторинг готовності гімназії до профільного навчання.

- Проблемний моніторинг дозволяє досліджувати закономірності процесів, ступінь небезпек, типологію проблем.

- Управлінський моніторинг, метою якого є відстеження й оцінка ефективності, наслідків і вторинних ефектів прийнятих рішень [7].

Дані види моніторингу створюють інформаційну систему, що постійно поповнюється. Це переводить функцію контролю, що її виконує керівник одноосібно у функцію моніторингу, що здійснюється керівником разом із виконавцями і має завданням повсякчас коригувати процес на заздалегідь визначений результат. Отже, моніторинг якості освіти функціонує як найбільш дієвий засіб внутрішньогімназійного контролю рівня навчальних досягнень і розвитку учнів, інформаційного забезпечення ефективності навчально-виховного процесу, запобігання відхиленням у досягненні вимог державного стандарту освіти та як метод діагностики й самооцінки суб'єктів освітньої діяльності за результатами їхньої діяльності. За таких умов управління освітою у навчальному закладі піднімається на вищий рівень забезпечення функціонування системи, коли можна запобігти відхиленням в її розвитку, а не шукати за допомогою діагностичних методик причини вад і потім усі зусилля

спрямовувати на їх усунення.

Таким чином, моніторинг в освіті спрямований на визначення показників, що необхідні для розвитку гімназії, та стає дієвим засобом управління якістю в умовах модернізації системою освіти України. Оцінка освітньої діяльності навчального закладу важлива не тільки для держави, а й для самої гімназії, щоб визначити програму дій для свого подальшого розвитку, представити інформацію батькам та іншим суб'єктам освіти і тим самим поліпшити результати освітньої діяльності. Пошук балансу між оцінкою процесу й оцінкою результату пов'язаний з вибором стратегії внутрішньогімназійного управління якістю освіти.

Одне з основних завдань сьогодення – це забезпечення високоякісної освіти на всіх етапах та рівнях. Єдина можливість забезпечити реалізацію цього завдання – це отримання вичерпної інформації про стан освіти, яка дозволить на основі оцінювання приймати ефективні управлінські рішення. Одним з основних шляхів отримання такої інформації є організація та проведення моніторингових досліджень. Для сучасного керівника навчального закладу моніторинг має стати не просто процедурою, системою, а новим стилем його управлінської діяльності [4]. Моніторинг якості освіти дає можливість керівнику гімназії оперативно визначати рівень освіти у навчальному закладі, змінювати цю модель, прагнучи вивести показники освіти на досконаліший, збалансованіший, якісніший рівень із метою розвитку освіти у своєму закладі, забезпечення рівня якісної освіти для учнів, виконання стандартів освіти.

Подальші дослідження цієї проблеми варто вести в напрямі організації підготовки та застосування моніторингу якості освіти, визначення функцій моніторингу в гімназії, інформаційного забезпечення розробки моніторингу, розширення спектрів моніторингових досліджень, пошуку ефективних шляхів реалізації їх результатів з метою підвищення результативності діяльності навчального закладу.

Література:

1. Лукіна Т. Моніторинг якості освіти: теорія і практика / Т.О.Лукіна. – К.: Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л.Галіцина, 2006. – 128 с.
2. Ляшенко О. Організаційно-методичні засади моніторингу якості освіти // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 2/ – 55 с.
3. Ляшенко О. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія. – 2005. – №1. – 46 с.
4. Мельник Н. Впроваджуємо моніторинг освіти. – Режим доступу: <http://www.osvita.ua/school/manage/981/>
5. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України // Законодавчі акти України з питань освіти: 36.– К. : Парламент, 2004.
6. Рябова З. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів // Школа. – 2006. – №4. – С. 49-59.
7. Управление качеством образования на основе новых информационных технологий и образовательного мониторинга / Д.Ш. Матрос, Д.М. Полев, Н.Н. Мельникова. - М.: Пед. общ-во России, 1999. - 96 с.